

Justis- og beredskapsdepartementet
(Kun avgitt digitalt på www.regjeringen.no)

Deres referanse: 21/5117
Vår referanse: 21/156
Dato: 01/10/2021

Høringsuttalelse – forlengelse av midlertidig lov om tilpasninger i prosessregelverket som følge av utbruddet av covid-19 mv.

1. Innledning

Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM) viser til Justis- og beredskapsdepartementets høringsbrev av 17. september 2021 om forlengelse av midlertidig lov om tilpasninger i prosessregelverket som følge av utbruddet av covid-19 mv.

NIM vurderer saker som sendes på høring i lys av de rettslige rammer og føringer som følger av myndighetenes menneskerettslige forpliktelser etter Grunnloven, Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) og andre internasjonale konvensjoner. NIMs oppgave er å uttale seg om forslaget sine menneskerettslige sider. Det er som utgangspunkt ikke NIMs oppgave å uttale seg om hensiktsmessigheten eller prioriteringen av virkemidler for å oppfylle nevnte forpliktelser. NIM uttaler seg imidlertid om hvordan oppfyllelsen av menneskerettighetene kan sikres i praksis gjennom ulike virkemidler, slik som presis og klar lovregulering, som på en god måte reflekterer menneskerettslige krav.

Vårt formål med dette høringssvaret er å bidra til en betryggende og klar regulering av når regelverket som utfyller, supplerer og fraviker prosessregelverket for å avhjelpe følgene av covid-19, kan anvendes. Om menneskerettslige sider knyttet til løsningene i den midlertidige loven, viser vi til vårt tidligere høringsinnspill.¹

2. Om forlengelse

Midlertidig lov om tilpasninger i prosessregelverket som følge av utbruddet av covid-19 mv. har som formål å tilrettelegge for en forsvarlig og rettssikker virksomhet i domstolene, politiet og påtalemyndigheten mv. ved å avhjelpe konsekvenser av utbruddet av covid-19, jf. loven § 1 første ledd. Loven gir domstolene etter ganske skjønnsmessige kriterier adgang til å fravike ellers gjeldende regler i straffeprosessloven og tvisteloven om fjernavhør og muntlig behandling, jf. loven § 3 (fjernmøter og

¹ NIMs høringsuttalelse til høringsnotat av 24. mars 2020 om midlertidig forskrift om forenklinger og tiltak innenfor justissektoren for å avhjelpe utbrudd av covid-19.

fjernavhør) og §§ 4 til 6 b om adgang til skriftlig behandling og § 6 c om utvidet adgang til tilståelsespådommelse i tingretten.

Departementet fremholder at dets inntrykk er at risikobildet knyttet til utviklingen av pandemien for høsten og vinteren 2021/2022 er sammensatt og beheftet med usikkerhet. Med henblikk på situasjonen i dag fremholder departementet at fravær som følge av karantene, isolasjon og symptomer kan tilsi at det er behov for de midlertidige reglene om utvidet fjernmøteadgang. Videre fremholder departementet at det at smittesituasjonen er uforutsigbar, medfører blant annet at det fortsatt er behov for økt beredskap, og at det vil være viktig å kunne sette inn tilstrekkelige tiltak raskt dersom situasjonen skulle endre seg. NIM har ikke smittevern faglig grunnlag for å uttale oss om behovet for forlengelse.

Departementet forutsetter også at det skal gjøres nye vurderinger av smittesituasjonen og smitteverntiltakene og dermed behovet for forlengelse før en eventuell lovproposisjon fremmes for Stortinget. Vi støtter dette.

For sammenhengens skyld nevner vi at Barne- og familiedepartementet har sendt på høring forslag om forlengelse av midlertidig lov om tilpassinger i regelverket for å barnevernet og fylkesnemnda for å avhjelpe konsekvenser av utbruddet av covid-19.² Vi nevner også at Justis- og beredskapsdepartementet i høringsnotat av 10. september 2021 om forlengelse av midlertidig lov om innreiserestriksjoner foreslo å ikke videreføre utlendingsloven kapittel 10 a om midlertidige saksbehandlingsregler.³ Justis- og beredskapsdepartementet fremholdt at formålet med reglene er å forhindre at nemndmøter utsettes som følge av pandemien. Sannsynligheten for at et vesentlig antall nemndmøter vil måtte utsettes på grunn av smitte eller smittevernregler, synes nå begrenset. At enkelte møter utsettes, eller i verste fall at alle møter må utsettes i en formodentlig kortere periode, kunne etter departementets heller ikke anses som en svært alvorlig konsekvens. Departementet fremholdt imidlertid at spørsmålet avhengig av smittesituasjon kunne stille seg annerledes før et eventuelt lovforslag skulle fremmes for Stortinget.

Vi antar at de samme hensynene i betydelig utstrekning gjør seg gjeldende ved spørsmål om forlengelse av prosessregler i domstolene og i domstollslignende forvaltningsorganer som UNE og fylkesnemndene. Ulike løsninger for forskjellige prosessregelverk kan bli stående noe uforklart hvis ikke departementet begrunner det.

3. Avgrensning av adgangen til å anvende reglene

² Høring - midlertidig koronalov for barnevernet og fylkesnemnda (videreføring), høringsfrist 1. oktober 2021 (ref. 21/3517).

³ Forlengelse av midlertidig lov om innreiserestriksjoner for utlendinger av hensyn til folkehelsen, høringsfrist 24. september 2021 (ref. 21/4888) punkt 4.4.

Dersom de midlertidige reglene foreslås forlenget, kan det etter departementets syn være grunn til å presisere i proposisjonen at det i den enkelte sak må vurderes om en anvendelse av reglene som utfyller, supplerer og fraviker prosessregelverket, er nødvendig i lys av lovens formål.

Etter vårt syn bør adgangen til å anvende regelverket i den midlertidige loven rammes inn mer presist enn det departementet skisserer. Rimelig forutberegnelighet om når retten kan anvende regelverket som utfyller, supplerer og fraviker de alminnelige reglene har vesentlig betydning for den enkelte. Den midlertidige lovens formål er vidt.

En mulig løsning er å angi så presist som forholdene tillater det i en eventuell proposisjon når lovens formål tilsier at anvendelse av lovens regler er nødvendig. Et spørsmål i den sammenheng er om bruk av loven bør være begrenset til tilfeller der det er nødvendig for å sikre saksavvikling samtidig som aktører er underlagt pålegg om smitteverntiltak, som isolasjon, karantene og avstand. Ved oppfølging av smittevern utover dette, særlig knyttet til anbefalinger fra helsemyndighetene, bør departementet vurdere om det er noen grunn til å stille covid-19 i en særstilling sammenlignet med andre smittsomme sykdommer. Departementet bør etter vårt syn vurdere hvilken betydning det skal ha hvorvidt covid-19 utgjør en allmenfarlig smittsom sykdom etter definisjonen i smittevernloven § 1-3 nr. 3, jf. § 1-4.

NIM bidrar gjerne til avklaringer eller utdypning om ønskelig.

Vennlig hilsen
for Norges institusjon for menneskerettigheter

Adele Matheson Mestad
Direktør

Thomas Malmer Berge
Seniorrådgiver

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har dermed ingen signatur.